

Wstęp

Zapraszamy do zapoznania się z interesującymi artykułami zawartymi w prezentowanej monografii, która została pomyślana jako pierwszy tom (o charakterze teoretyczno-empirycznym) z planowanych dwóch (wydanie drugiego, z zakresu praktyki, założono na 2015 r.) w ramach realizacji projektu unijnego „Terapia przez rozwój. Program rozwoju sieci placówek dla młodzieży zagrożonej przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty”.

W publikacji zostały przedstawione oryginalne teoretyczne i empiryczne opracowania, napisane z perspektywy pedagogiki resocjalizacyjnej oraz pedagogiki kultury fizycznej i zdrowotnej. Monografia jest próbą ujęcia: z jednej strony – czynników wpływających na zagrożenie wykluczeniem dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie z systemu oświaty oraz na prawidłowy proces edukacyjny (część I opracowania), z drugiej zaś – możliwości, jakie stwarzają w harmonijnym jego przebiegu edukacja olimpijska i wychowanie przez sport (część II). W kontekście pedagogiki kultury fizycznej i zdrowotnej dostrzec można szansę na przeciwdziałanie zachowaniom antyspołecznym – poprzez rozwijanie właściwych postaw i wartości nie tylko w ośrodkach resocjalizacyjnych, ale we wszystkich instytucjach kształcenia.

Publikację rozpoczyna istotny – nie tylko ze względu na wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu – artykuł Mariusza Granosika, Anity Gulczyńskiej i Renaty Szczepanik (ekspertów części badawczej projektu). Zaprezentowano w nim klimat społeczny ośrodków wychowawczych i socjoterapeutycznych znajdujących się na terenie Łodzi zarówno z punktu widzenia wychowanków, jak i pedagogów tam pracujących.

Renata Szczepanik i Piotr Dzieduszyński w opracowaniu dotyczącym przedwczesnego rodzicielstwa ukazują ryzyko niepowodzeń edukacyjnych młodych ludzi. Większość nastoletnich matek kończy edukację na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum, jednak – jak się okazuje – nieplanowana i przedwczesna ciąża nieletniej osoby nie musi przesądzać o zaprzepaszczeniu jej resocjalizacji, w tym przekreślać osiąganie przez nią celów edukacyjnych i zawodowych.

W kolejnym artykule funkcjonowanie w rolach społecznych młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną niedostosowanej społecznie opisują Gabriela Matczak i Anna Sobczak.

Agnieszka Jaros i Rafał Jaros wyjaśniają problemy młodzieży w aspekcie czynników ryzyka i czynników chroniących. Prezentują w tym celu przegląd wybranych badań różnych autorów. Przedstawiają również praktyczne wskazówki, które można wykorzystać do przygotowania oddziaływań terapeutyczno-resocjalizujących czy profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.

Część pierwszą monografii zamyka artykuł Magdaleny Staniaszek i Doroty Kubiak, podsumowujący działalność prawną, organizacyjną i wychowawczą instytucji resocjalizacyjnych w Polsce.

Drugą część publikacji rozpoczyna tekst Jolanty Derbich, odwołujący się do wartości olimpizmu i jego roli w wychowaniu młodzieży. To zagadnienie często bywa rozumiane nieprawidłowo, co może przyczyniać się do dewiacyjnych zachowań. O tym – między innymi – przeczytamy w artykule Tomasza Sahaja, socjologa i filozofa, który poprzez pryzmat patologii sportu, związanej z chuligaństwem stadionowym, opisuje problematykę niedostosowania społecznego oraz marginalizacji dzieci i młodzieży w społeczeństwie.

W dyskusji i rozważaniach nad wartością edukacji olimpijskiej główną jej treść stanowi idea olimpizmu z zasadą *fair play*. Natomiast bezpośrednim środkiem oddziaływań dydaktycznych i wychowawczych są sport i aktywność ruchowa, które poprzez sytuacje nawiązujące do szeroko pojętego humanizmu oraz zasady czystej i uczciwej rywalizacji stanowią ważne narzędzie w procesie kształcenia. O tym traktują teksty Danuty Umiastowskiej, Jadwigi Robachy i Małgorzaty Kostrzyńskiej.

Monografię zamykają dwa artykuły: Anna Maszorek-Szymala i Martyna Janiak wskazują na zagrożenia związane z uzależnieniami wśród populacji dzieci i młodzieży w wieku szkolnym – nie tylko nieprzystosowanej społecznie i zagrożonej wypadnięciem z systemu oświaty. Natomiast Paweł Ławniczak ukazuje, w zarysie historycznym, nauczyciela wychowania fizycznego jako osobę, która – poza nauczaniem – moralnie odpowiada za kształtowanie osobowości każdego młodego człowieka.

Inwestycja w rozwój sprawności moralnych poprzez sport jest społecznie nośna i może być edukacyjnie skuteczna w zapobieganiu wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży. Zapewne istotnym działaniem wychowawczym może być – poza zajęciami terapeutycznymi i socjalizacyjnymi – kreowanie wzorców zachowania szlachetnego i uczciwego.

Wyrażam nadzieję, że niniejsza publikacja będzie przydatna w rozumieniu wieloaspektowych związków występujących w procesie edukacyjnym dzieci i młodzieży zagrożonej wypadnięciem z systemu oświaty oraz podejmowaniu starań, które będą temu przeciwdziałać.

Serdecznie dziękuję wszystkim Autorom oryginalnych, ciekawych i różnorodnych tekstów, szczególnie prof. Zbigniewowi Dziubińskiemu i dr. hab. Jackowi Pyżalskiemu za trafne recenzje oraz cenne i życzliwe uwagi, a także Pani Redaktor Katarzynie Gorzkowskiej za szybkie i rzetelne opracowanie tekstu.

Osobne podziękowania kieruję do dr Anny Sobczak – kierownika projektu „Terapia przez rozwój. Program rozwoju sieci placówek dla młodzieży zagrożonej przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty” – za poświęcony czas i determinację w procesie powstawania tej publikacji oraz dr hab. Danuty Urbaniak-Zajac, Dziekana Wydziału Nauk o Wychowaniu, za okazane zaufanie i wszelką pomoc.

Jolanta E. Kowalska